

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ

2011

ΛΕΥΚΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ
HELLENIC STAMPS YEAR BOOK FOR 2011

COMPLETE PRESTIGE COLLECTION

Έλληνες χαράκτες του 20ου αιώνα

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ

Κληρονομώντας την παράδοση του δέκατου ένατου αιώνα, στον οποίον η ελληνική χαρακτική συνδεόταν κυρίως με την εικονογράφηση εντύπων, οι Έλληνες χαράκτες του εικοστού αιώνα δεν θα είχαν πεδίο ελεύθερης έκφρασης. Όμως το 1909, με τη δημοσίευση στο περιοδικό Πινακοθήκη δύο χαλκογραφιών του Κερκυραίου ζωγράφου-χάρακτη Λυκούργου Κογεβίνα (1887-1940), σηματοδοτείται μια πρωτογενή απόπειρα συνειδητής ανεξαρτησίας από την εφαρμογή της χαρακτικής στην τυπογραφία.

Την ίδια περίοδο ο ευρωπαϊκός κύριος ζωγράφος-χάρακτης Δημήτρης Γαλάνης (1879-1966) χαράζει την πρώτη ξυλογραφία του. Το 1920 ο ίδιος καλλιτέχνης με την ξυλογραφία του "Πλαστικές ρίμες" παραπέμπει, μέσα από τη γεωμετρική σχηματοποίησή της, στον πρωτοπόρο της ευρωπαϊκής ζωγραφικής του δέκατου ένατου αιώνα Paul Cézanne (1839-1906).

Μία δεκαετία αργότερα, αυτήν του 1930, η ίδρυση του Εργαστηρίου Χαρακτικής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και η ανάληψη της διδασκαλίας της χαρακτικής και της τέχνης του βιβλίου από τον εξαιρετικά συστηματικό χάρακτη Γιάννη Κεφαλληνό (1894-1957) θα έφερναν νέον άνεμο στην ελληνική χαρακτική. Το πρότυπο παιδικό λεύκωμα "Το Παγώνι", με κείμενο του λογοτέχνη Ζαχαρία Παπαντωνίου (1877-1940) και ξυλογραφίες Κεφαλληνού, τυπώθηκε το 1942 και 1943 από τον Κεφαλληνό σε συνεργασία με τους μαθητές του Χρίστο Δαγκλή (1916-1991) και Λουίζα Μοντεσάντου (1917-2007). Στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης οι Έλληνες χαράκτες έγραψαν το δικό τους έπος.

Οι μέρες του 1950 σφραγίζονται από την παρουσία δύο επίσης μαθητών του Κεφαλληνού, του Α. Τάσσου (1914-1985) και της Βάσως Κατράκη (1914-1988), των χαρακτών που έδωσαν στα χαρακτικά τους μνημειακό μέγεθος. Ο Τάσος αντλεί από τη βυζαντινή αυστηρότητα και φτάνει στην εντατική αντιπαράθεση άσπρου-μαύρου, όπως φαίνεται και στην ξυλογραφία "Μαρία" (1959), επιβάλλοντας στο εξής το προσωπικό, αναγνωρίσιμο ύφος του. Η Βάσω, από τα μέσα

της δεκαετίας του 1950, στράφηκε σε αδοκίμαστο έως τότε στη χαρακτηριστική υλικό, τον ψαμμίτη λίθο Σπτείας, δουλεύοντας με τα εργαλεία του γλύπτη προς την κατεύθυνση της γενικευτικής απόδοσης των μορφών, κάτι που το αισθάνεται κανείς και στον "Μικρό καβαλήρη" (1962).

Κατά τη δεκαετία του 1960 ο Κώστας Γραμματόπουλος (1916-2003), ένας ακόμα μαθητής του Κεφαλληνού, ένωσε στη βαθυξυλογραφία, μέθοδο που επινόησε, τη χαλκογραφία και την ξυλογραφία: τύπωνε λευκή ζώνη πάνω από τα χρώματα, με αποτέλεσμα τα έγχρωμα χαρακτηριστικά του να προσλαμβάνουν την όψη πιο ζωγραφικών συνθέσεων σε ποιητικά σύνολα των ακρογιαλιών του Αιγαίου - χαρακτηριστικό το "Αιγαίον V" (1970).

Σήμερα η ελληνική χαρακτηριστική έχει διευρυνθεί ως προς την έκφραση σε εξαιρετικό βαθμό χάρη στη σύγχρονη ψηφιακή τεχνολογία, χωρίς αυτό να πρέπει να ακυρώνει τις παραδοσιακές μεθόδους χάραξης. Έτσι, ο στίχος του ποιητή Νίκου Δ. Καρούζου (1926-1990) «Το μαύρο είπε / με τη γλώσσα του κενού / as γεννηθεί το άσπρο! Κι από κει μέσα / κουδούνισαν όλα τα χρώματα» διατηρεί αμείωτη την ισχύ του.

Δημήτρης Παυλόπουλος
Επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Greek Engravers of 20th century

COMMEMORATIVE SET OF STAMPS

Having inherited the nineteenth century tradition, when Greek engraving was associated mainly with the illustration of various publications, one would expect that Greek engravers of the twenty-first century would find no field of free expression. The publication, however, of two copper engravings by the Corfiot painter-engraver Likourgos Kogevinas (1887-1940) in *Pinakothiki* magazine in 1909, signals the first attempt by an artist to make engraving consciously independent from its utilization in the printing process.

During the same period Dimitris Galanis (1879-1966), a Greek painter-engraver who later gained international acclaim, created his first wood engraving. In 1920, the same artist made reference to Paul Cézanne (1839-1906) the nineteenth century pioneer of European painting with his wood engraving "Plastikes Rimes" and its geometrical shapes.

A decade later, in the 1930's, the establishment of the Engraving Workshop at the Athens School of Fine Arts and the appointment of Giannis Kefallinos (1894-1957), an exceptionally systematic engraver, to the position of professor of engraving and bookbinding, brought a wind of change to Greek engraving. The conceptually original children's album "To Pagoni", which featured texts by the writer Zacharias Papantoniou (1877-1940) and wood engravings by Kefallinos, was printed in 1942 and 1943 by Kefallinos in collaboration with his students Christos Daglis (1916-1991) and Louiza Montesantou (1917-2007). Greek engravers wrote their own epic story during the years of German Occupation and the Resistance. The 1950s were marked by the presence of two more of Kefallinos' students, A. Tassos (1914-1985) and Vasso Katraki (1914-1988), engravers who gave their works monumental proportions. Tassos was influenced by Byzantine austerity and reached an intense contrast between black and white, clearly observed in the wood engraving "Maria" (1959), and imposed from here on his own personal and highly recognizable style. From the mid 1950s,

Vasso began using psammite from Sitia, a material untried until then in engraving, she worked with sculptor's tools in order to create a generalizing rendition of generic forms, something evident in "Mikros Kavalaris" (1962).

During the 1960s Kostas Grammatopoulos (1916-2003), another student of Kefallinos, combined deep wood engraving, a method he devised himself, with chalcography and wood engraving: he printed a white band over the colours and as a result his coloured engravings of poetic compositions depicting Aegean seaside landscapes took on an appearance similar to painting. A characteristic example is "Aigaion V" (1970).

Today, Greek engraving has gained breadth of expression thanks, to a great extent, to modern digital technology, which has not, however, invalidated traditional engraving methods. The following verse by poet Nikos Karouzos (1926-1990) "Black said / in the language of the void / let there be white! And from there / all the colours rang", maintains its relevance to the present day.

Dimitris Pavlopoulos
Assistant Professor, University of Athens